

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

Scurt istoric

Funcția propriu-zisă de Președinte al României a fost creată în 1974 printr-o modificare a Constituției din 1965. Marea Adunare Națională alegea Președintele țării iar acesta era răspunzător în fața Adunării, exercitând toate atribuțiile specifice funcției de șef al statului. După căderea regimului comunist și după provizoratului puterii de stat de la începutul anilor '90, construcția instituțională s-a realizat în jurul formei republicane de guvernământ. Opțiunea reîntoarcerii la monarhie a generat vreme de câțiva ani dezbateri publice furtunoase, constituind una dintre temele conflictului partizan. Totși, în urma alegerilor din mai 1990, iar apoi a referendumului constituțional din decembrie 1991 republica a fost confirmată și legitimată prin votul categoric al populației.

Constituția României a atribuit Președintelui o serie de prerogative pentru a satisface, pe de-o parte, necesitatea de reprezentare a statului, iar pe de altă parte, necesitatea de mediere între „puterile statului”, între „stat și societate”. Luând în calcul doar perioada postcomunistă, România a avut până în prezent 3 șefi de stat: Ion Iliescu (2 mandate), Emil Constantinescu (1 mandat), Traian Băsescu (2 mandate).

Rolul Președintelui

Articolul 80 din Constituția României definește rolul Președintelui. Conform acestuia, Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării. Președintele României veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

Acest articol reprezintă una dintre contradicțiile Constituției, deoarece exagerează rolul în stat al Președintelui, utilizând formulări care depășesc atribuțiile ce i se conferă în realitate.

Alegerea Președintelui României

Conform Articolului 81 din Constituția României, Președintele României este ales prin votul direct al cetățenilor, în sistem de vot majoritar, în două tururi de scrutin. Durata mandatului Președintelui este de cinci ani, iar numărul maxim de mandate care poate fi obținut este de două. Pe timpul mandatului, Președintele nu poate fi membru al unui partid politic și nu poate îndeplini nici o altă funcție publică sau privată.

Atribuțiile Președintelui

Președintele beneficiază de o serie de atribuții exercitate fără concursul vreunui organ de stat. Acestea sunt: convocarea în primă sesiune a Parlamentului nou ales; convocarea camerelor parlamentului în sesiuni extraordinare; prezentarea de mesaje și cereri Parlamentului cu privire la principalele probleme politice ale națiunii; promulgarea legilor; sesizarea Curții Constituționale cu privire la neconstituționalitatea unei legi; participarea la unele ședințe ale Guvernului și prezidarea lor; consultarea guvernului; prezidarea ședințelor Consiliului Suprem de Apărare a Țării, în calitate de comandant al forțelor armate; atribuții de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

Pe lângă aceste atribuții, Președintele mai beneficiază de o serie de prerogative care sunt îndeplinite cu ajutorul altor organe de stat. Mai jos le vom enumera pe cele mai importante: organizarea referendumului în probleme de interes național, după consultarea prealabilă a Parlamentului; revocarea sau numirea unor miniștri în caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a postului, la propunerea primului ministru; numirea a trei judecători la Curtea Constituțională; numirea în funcție a magistraților; declararea, de regulă, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, a mobilizării parțiale sau generale a forțelor armate; instituirea stării de asediu sau a stării de urgență, parțiale sau totale; conducerea armatei României în calitate de șef al armatei; acordarea gradelor de mareșal, de general și de amiral etc.

O serie de atribuții care au generat controverse atât în plan politic, cât și la nivelul dezbaterii academice necesită o abordare aparte:

Atributul Președintelui de a dizolva Parlamentul prevăzut în art. 89 din Constituția republicată presupune îndeplinirea cumulativă a nu mai puțin de șase condiții, ceea ce îl face aproape imposibil de aplicat în practică: (i) consultarea președinților celor două Camere și a liderilor grupurilor parlamentare; (ii) Parlamentul să nu acorde votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare; (iii) Parlamentul să respingă cel puțin două solicitări de investitură; (iv) Parlamentul poate fi dizolvat doar o singură dată într-un an; (v) Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele șase luni ale mandatului Președintelui; (vi) Parlamentul nu poate fi dizolvat în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență.

Practic, este aproape imposibil ca Parlamentul să fie dizolvat, cel puțin fără voința lui, ceea ce demonstrează încă o dată că legea fundamentală a așezat forul legiuitor în centrul sistemului de guvernare românesc. Este instituția care are cea mai mare stabilitate. Nu se află aproape niciodată în pericol de a fi dizolvată.

Procedura de investire a unui nou Guvern este reglementată în articolele 85 alin. 1, 103 și 104 din Constituție. Ceea ce caracterizează în mod esențial această prerogativă a Președintelui României este libertatea completă de decizie pe care o are șeful statului de a desemna un candidat pentru funcția de prim-ministru, indiferent de rezultatul negocierilor. Mai exact, textul constituțional de la art. 103 alin. 1 lasă posibilitatea, cel puțin teoretică, a Președintelui, chiar și în cazul în care un partid politic are majoritatea absolută a mandatelor în Parlament, de a desemna un alt candidat la funcția de prim-ministru decât cel agreat de partidul majoritar. Dacă la nivel de posibilitate această ipoteză există, în realitate, șeful statului riscă să facă obiectul unei proceduri de suspendare în situația în care blochează sau chiar intră în conflict cu majoritatea parlamentară.

Suspendarea Președintelui României

Conform Constituție, Președintele poate răspunde politic, pentru fapte grave de încălcare a legii fundamentale (art. 95) și penal, pentru înaltă trădare (art. 96). Răspunderea politică este o modalitate de limitare a puterii Președintelui. Cu toate acestea, în practica politică inițierea acestei proceduri poate conduce la efecte politice negative pentru anumite partide, pentru

anumiți lideri politici și poate afecta puternic chiar legitimitatea unor instituții fundamentale. De exemplu, în urma referendumului din 19 mai 2007, cetățenii l-au reconfirmat în funcție pe Președintele suspendat cu o majoritate categorică: 74,48% nu au fost de acord cu demiterea șefului statului. Ulterior, această reconfirmare a Președintelui a permis acestuia să practice un discurs negativ la adresa majorității parlamentare și implicit la adresa instituției în sine.

Atribuția Președintelui de a convoca corpul electoral pentru a se pronunța prin referendum, cu privire la probleme de interes național, conform art. 90 din Constituție. Dincolo de caracterul vag și general al „interesului național” (care poate fi definit oricum de deținătorii puterii), obligația pentru șeful statului de a consulta în prealabil Parlamentul este clară, dar parțial reglementată de textul constituțional: sunt ignorate consecințele situației în care Parlamentul nu este de acord cu organizarea referendumului, iar Președintele ar decide totuși organizarea acestuia. Măi trebuie precizat că o astfel de consultare populară nu are caracter legislativ, ci doar consultativ. Altfel spus, șeful statului nu poate legifera prin intermediul unui referendum declanșat de el. Conform Constituției, Parlamentul este unica autoritate legislativă a țării.